

Kaļķaino zāļu purvu veģetācijas dinamika, aizsardzība un apsaimniekošana Engures ezera dabas parkā

Māra Pakalne¹, Agnese Priede², Līga Strazdiņa¹

¹Latvijas Universitātes Botāniskais dārzs, Kandavas iela 2, Rīga, LV-1083

²Dabas aizsardzības pārvalde, Baznīcas iela 7, Sigulda, LV-2150

mara.pakalne@lu.lv

Engures ezers ir lagūnas tipa ezers, veidojies, pirms ~4000 gadiem atkāpjoties Litorīnas jūrai. 1842. g. pazeminot ezerā ūdens līmeni par 1,5 m, atsedzās ezera gultne, kur ar laiku pacēlumi apauga ar sausieņu priežu mežu, bet ieplakās izveidojās kaļķaina zāļu purva veģetācija. Zāļu purvi šeit ir jauni, kūdras slānis ir plāns vai tā nav. Smilšainie nogulumi satur daudz jūras gliemju čaulu, tāpēc raksturīga kaļķaina augtene, bet ūdens līmenis ieplakās gada griezumā izteikti svārstās.

Pētījuma mērķis bija izvērtēt purva veģetācijas pārmaiņas vairāk nekā 30 gadu laikā, lai plānotu un īstenotu kaļķaino zāļu purva apsaimniekošanu. Purva veģetācija aprakstīta 1988. g. un atkārtota 2018. g. Katrā no pētījuma gadiem veģetācija aprakstīta 58 parauglaukumos 1x1 m platībā tajā pašā transektē, taču ne precīzi atkārtojot parauglaukumu vietas. Parauglaukumos uzskaitītas augu sugas pa stāviem (krūmi, lakstaugi, sūnas), nosakot projektīvo segumu (%). Pirms >30 gadiem veģetāciju transektes vietā veidoja skrajas parastās niedres *Phragmites australis* un dižās aslapes *Cladium mariscus*, vietām augstā grīšļa *Carex elata* audzes. Mitrākajās vietās bija raksturīgi izklaidus rūsganās melnceres *Schoenus ferrugineus* ceri, bet sausākās vietās melncere dominēja. 2018. g. mitrā ieplaka bija aizaugusi ar aslapi, veidojot samērā homogēnu veģetāciju (*Cladietum marisci*). Pieaugot aslapes domināncei, ir samazinājies vidējais vaskulāro sugu skaits parauglaukumā, kā arī vidējais lakstaugu un sūnu segums. Aslapes izplatības rezultātā ir samazinājusies melnceres īpatsvars augu sabiedrībā. Gan aslape, gan melncere var veidot augu sabiedrības zāļu purvu veidošanās stadijās, taču pētījuma teritorijā tās savstarpēji konkurē agrīnā zāļu purva sukcesijas stadijā. Secināms, ka ilgtermiņā mitrākajās ieplakās paredzama aslapes dominānce, izzūdot melnceres sabiedrībai (*Schoenetum ferruginei*). *Schoenetum ferruginei* ir raksturīga un augu sugām bagāta kaļķaino zāļu purvu augu sabiedrība, raksturīgs liels retu, aizsargājamo sugu skaits. *Cladietum marisci* ir sugām nabadzīgāka – raksturīga izteikta aslapes dominānce, citu sugu īpatsvars ir niecīgs. Lielākā augu sugu daudzveidība sastopama pārejas joslā starp atklāto zāļu purvu un mežu, bet dižā aslape visvairāk sastopama ieplakas mitrākajā, zemākajā daļā. Engures zāļu purvus ir ietekmējusi susināšana, kā arī tradicionālās apsaimniekošanas – ganīšanas – pārtraukšana. Purvi aizaug ar kokiem un krūmiem. 2019. gadā 20 ha platībā selektīvi izcirsti koki un krūmi, bet 2020. gada nogalē pie Lepstes lāmas aizsprostoti divi grāvji, kas novadīja ūdeni purva uz ezeru. Lai novērtētu apsaimniekošanas ietekmi, tiek veikts pastāvīgais ūdens līmeņa, veģetācijas un siltumnīcas efekta gāzu monitorings Eiropas Komisijas LIFE projekta “Degradēto purvu atjaunošana CO₂ emisiju mazināšanai Ziemeļeiropas zemienē” (LIFE15 CCM/DE/000138, LIFE Peat Restore) ietvaros.